

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2568

การผลิตภาพยนตร์สั้นเรื่อง “เรียนรู้หรือเรียนรอด”

เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในเป้าหมายการศึกษาที่เท่าเทียม

PRODUCTION OF THE SHORT FILM LEARNING OR SURVIVING:
PROMOTING UNDERSTANDING OF THE GOAL OF EQUAL EDUCATION

เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง*, รัตนาวดี ถาวรทรัพย์, ศณัญญา สินพรม, อภิสิตธิ์ คชชา

Yaowanart Panpeng*, Rattanawadi Thawornsap, Sananya Sinprom, Aphisith Khotcha

หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Bachelor of Communication Arts, Program in Digital Media Design,
School of Communication Arts, Sripatum University-Chonburi Campus

*Corresponding Author e-Mail: Yaowanart.245@gmail.com

(Received: 2025, August 28; Revised: 2025, October 18; Accepted: 2025, October 24)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นที่สะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือมีภาระทางครอบครัว และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการตระหนักรู้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 ว่าด้วย “การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับทุกคน” จากผลการศึกษาในด้านเนื้อหา นำเสนอผ่านเรื่องราวของ “โอม” นักเรียนชายระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ต้องเผชิญกับภาระทางครอบครัวจนไม่มีโอกาสเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ แม้มีศักยภาพและความสามารถทางช่าง แต่กลับต้องเลือกทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว แทนที่จะได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามช่วงวัย ถ่ายทอดผ่านมุมมองของ “ครูอ้อย” ครูผู้พยายามเข้าถึง เข้าใจ และสนับสนุน เป็นการสะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบการศึกษาที่เข้าใจบริบทของผู้เรียน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านรูปแบบการนำเสนอ ใช้รูปแบบการเล่าเรื่องเชิงเส้น ด้านเทคนิคการผลิต ด้านการถ่ายทำ มีการใช้มุมกล้องที่หลากหลาย ด้านคุณค่าทางการสื่อสาร ในเรื่องการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา และด้านผลกระทบและการตีความ และเปิดโอกาสให้ผู้ชมตีความได้หลากหลายตามบริบทชีวิตของตนเอง

คำสำคัญ: ภาพยนตร์สั้น; การศึกษา; การเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

ABSTRACT

This article aims to addressing educational inequality in Thai society, particularly among students from disadvantaged backgrounds or those burdened with family responsibilities. The project also seeks to promote awareness and understanding of Sustainable Development Goal 4 (SDG 4): “inclusive and equitable quality education for all.” In terms of content analysis, the narrative follows *Ohm*, a secondary school student whose family obligations prevent him from attending school regularly. Despite his technical aptitude and potential, he is compelled to work in order to support his family, thereby sacrificing opportunities for learning and personal development. The story is told through the perspective of *Teacher Aoy*, who strives to understand and support her student, reflecting the importance of an education system that acknowledges learners’ socio-economic contexts. From the perspective of narrative and aesthetic elements, the film employs a linear storytelling structure. Technically, it utilizes diverse camera angles to enhance the storytelling. Regarding its communicative value, the film effectively raises awareness of educational inequality, while in terms of impact and interpretation, it allows viewers to engage in multiple interpretations shaped by their own life contexts. Overall, the film demonstrates the potential of short films as creative media for social reflection, capable of stimulating critical awareness and contributing to discussions on equitable and inclusive education.

Keywords: short film; educational; equal learning

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกละดับ ทั้งยังเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม โดยไม่จำกัดเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือฐานะทางเศรษฐกิจ (สหประชาชาติ, ออนไลน์, 2558; UNICEF Thailand, Online, 2022) สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่ 4 ที่มุ่งให้เกิด “การศึกษาที่เท่าเทียม มีคุณภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน” อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมไทย ยังพบความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนจากครอบครัวยากจน ซึ่งต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ทั้งจากภาระทางครอบครัว ค่าใช้จ่ายแฝงในการเรียน หรือแม้กระทั่งทัศนคติที่ส่งผลให้ต้องเลือกระหว่าง “เรียนรู้” กับ “เรียนรอด” (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ออนไลน์, 2565; สำนักข่าวไทยพีบีเอส, ออนไลน์, 2564)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์สั้นเรื่อง “เรียนรู้ หรือเรียนรอด” เพื่อเป็นสื่อกลางในการสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผ่านเรื่องราวของนักเรียนชาย

คนหนึ่งที่มีศักยภาพแต่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางครอบครัว จนไม่สามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้มุมมองของครูผู้สังเกตเห็นและค่อย ๆ เข้าใจปัญหาที่ซ่อนอยู่ ซึ่งนำไปสู่ความตระหนักในคุณค่าของการสนับสนุนและสร้างโอกาสที่เท่าเทียมให้กับผู้เรียนทุกคน (สีทอง บุญนำ, ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และนพพร จันทรนาชู, 2568, หน้า 29)

ภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้มุ่งหวังให้เกิดการตื่นรู้ในหมู่ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และสาธารณชนถึงความสำคัญของการศึกษาที่เข้าถึงได้จริงสำหรับทุกคน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่อง SDG 4 ในระดับโรงเรียนและชุมชน โดยเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นของการร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมที่ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลังในระบบการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ออนไลน์, 2565; กระทรวงศึกษาธิการ, 2565, หน้า 84)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตสื่อภาพยนตร์สั้นที่สะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือมีภาระทางครอบครัว
2. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการตระหนักรู้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 ว่าด้วย “การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับทุกคน”

ลักษณะภาพยนตร์สั้น

ภาพยนตร์สั้นเรื่อง “เรียนรู้ หรือ เรียนรอด” เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความตระหนักในประเด็นสังคม โดยเฉพาะเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในบริบทของประเทศไทย ภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่ 4 ว่าด้วย “การศึกษาที่เท่าเทียม” (Quality Education for All) (สหประชาชาติ, ออนไลน์, 2558; กระทรวงศึกษาธิการ, 2565, หน้า 84)

รูปแบบของโครงงานเน้นการผลิตสื่อที่มีเนื้อหาเป็นภาพยนตร์สั้นแนวสะท้อนสังคม ความยาวประมาณ 5 นาที โดยใช้วิธีการเล่าเรื่องเชิงเหตุและผล (cause-effect narrative) ถ่ายทอดผ่านตัวละครหลัก 2 คน ได้แก่ ครูอ้อย และโอม นักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ขาดโอกาสด้านการศึกษา ด้วยบทพูดและภาพที่สมจริง เรียบง่าย แต่สื่อสารอารมณ์และสาระได้อย่างชัดเจน (มนต์ศักดิ์ เกษศิริรินทร์เทพ, สมคเน วรวิวัฒน์ และประยุทธ์ ศรีทองกุล, 2561, หน้า 109)

ขอบเขตการผลิตภาพยนตร์สั้น

การกำหนดขอบเขตการผลิตภาพยนตร์สั้น เรื่อง “เรียนรู้หรือเรียนรอด” อาศัยแนวคิดจากกระบวนการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (instructional media design) ซึ่งเน้นความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย ทรัพยากร และระยะเวลาในการผลิต เพื่อให้สื่อสามารถสื่อสารสาระสำคัญได้

อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับกระบวนการผลิตภาพยนตร์ตามหลักสากลที่ประกอบด้วย 3 ระยะคือ ระยะก่อนการถ่ายทำ (pre-production) ระยะการถ่ายทำ (production) และระยะหลังการถ่ายทำ (post-production) (ณจักร วงษ์ยิม และมาโนช ชุ่มเมืองปัก, 2564, หน้า 53)

สำหรับงานภาพยนตร์สั้นในเชิงการศึกษา ขอบเขตการผลิตสามารถจำแนกออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ **ด้านเนื้อหา ด้านเวลา ด้านรูปแบบสื่อ และด้านกลุ่มเป้าหมาย** โดยแต่ละมิติสะท้อนการวางแผนที่รอบด้าน ทั้งในเชิงเนื้อหาและเชิงเทคนิค เพื่อให้ผลงานภาพยนตร์สั้นสามารถตอบโจทย์ทางการเรียนรู้และสร้างผลกระทบทางสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม สรุปได้ดังนี้

1. **ด้านเนื้อหา** เนื้อหาของภาพยนตร์สั้นมุ่งเน้นการนำเสนอปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายที่ต้องทำงานหารายได้เพื่อช่วยเหลือครอบครัว ส่งผลให้ขาดโอกาสในการเข้าเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยนำเสนอผ่านมุมมองของครูผู้พยายามเข้าถึงและเข้าใจนักเรียน เพื่อสะท้อนปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้าถึงการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ออนไลน์, 2565) โดยประเด็นนี้สะท้อนภาพจริงของสังคมไทยปัจจุบันได้อย่างชัดเจน และสามารถใช้อุปมาอุปไมยเป็นเครื่องมือกระตุ้นการตระหนักรู้ในสังคมให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้าง “ระบบการศึกษาที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง” สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา

2. **ด้านเวลา** ระยะเวลาดำเนินงานทั้งหมดประมาณ 7-8 สัปดาห์ ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาและพัฒนาแนวคิด การเขียนบทภาพยนตร์ การวางแผนการผลิต การถ่ายทำ การตัดต่อ และการนำเสนอผลงาน (มนฤดี ธาดาอานวยชัย, 2561, หน้า 10-11) ซึ่งระยะเวลานี้เหมาะสมสำหรับการผลิตภาพยนตร์สั้นในระดับการจัดทำโครงการการศึกษา เพราะสามารถบริหารจัดการได้ภายในภาคเรียน ขณะเดียวกันยังเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตได้เรียนรู้กระบวนการจริงของการสร้างสื่อภาพยนตร์อย่างเป็นระบบ

3. **ด้านรูปแบบสื่อ** ผลงานหลักเป็นภาพยนตร์สั้นความยาวประมาณ 5-6 นาที มีบทพูดและคำบรรยายภาษาไทย ใช้ฉากในชีวิตประจำวัน เช่น ห้องเรียน อยู่ซ่อมรถ บ้านพักครู และบริเวณชุมชน โดยใช้นักแสดงจำกัดจำนวนไม่เกิน 5 คน เพื่อให้เหมาะสมกับทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่ การกำหนดรูปแบบเช่นนี้ช่วยให้การผลิตเป็นไปได้จริงภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและงบประมาณ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมุ่งเน้น “เนื้อหาและสาระของเรื่อง” มากกว่าการพึ่งพาเทคนิคพิเศษ ทำให้ผลงานสะท้อนคุณค่าทางสังคมและการศึกษาได้อย่างเรียบง่ายแต่ทรงพลัง

4. **กลุ่มเป้าหมาย** ภาพยนตร์สั้นนี้มุ่งเน้นการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่สนใจประเด็นทางการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึงโอกาสที่เท่าเทียม อยู่ในด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) มุ่งเน้นเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ของ SDGs “การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับทุกคน” โดยไม่ครอบคลุมเป้าหมายด้านอื่น ๆ อย่างลึกซึ้ง (สหประชาชาติ, ออนไลน์, 2558; UNICEF Thailand, Online, 2022) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายเช่นนี้จะช่วยให้ภาพยนตร์สั้นทำหน้าที่เป็น “สื่อกลางทาง

สังคม” เชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งฝ่ายผู้เรียนและผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการผลักดันการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการศึกษาคือสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ อ้างอิงจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ยืนยันว่าการศึกษาคือสิทธิที่ทุกคนพึงได้รับโดยไม่เลือกปฏิบัติ โครงการนี้จึงเน้นการตั้งคำถามถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้เด็กบางกลุ่มถูกกีดกันจากโอกาสนั้น (สหประชาชาติ, ออนไลน์, 2558; UNICEF Thailand, Online, 2022) แนวคิดดังกล่าวเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่เป็นธรรม เพราะเมื่อมอง “การศึกษา” เป็นสิทธิ ไม่ใช่ “สิ่งพึงมีสำหรับบางกลุ่ม” การออกแบบสื่อหรือภาพยนตร์ใด ๆ ที่นำประเด็นนี้ขึ้นมา ย่อมมีบทบาทในการสร้างความตระหนักรู้ทางสังคม และสะท้อนเจตนารมณ์ของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง

2. แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของสังคม (social constructivism) แนวคิดนี้มองว่าการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบริบททางสังคม ภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้นำเสนอให้เห็นว่าครูในฐานะผู้ใหญ่ในระบบสามารถมีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน และพัฒนาโอกาสทางการเรียนรู้ให้เด็กที่ขาดแคลนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการนำแนวคิดนี้มาใช้ช่วยให้ภาพยนตร์มีมิติทางสังคมที่ลึกซึ้ง เพราะไม่เพียงเล่าเรื่องของนักเรียนที่เผชิญปัญหาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นพลังของ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ที่เกิดจากความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาในเชิงปฏิบัติ

3. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (communication for social change) การใช้ภาพยนตร์สั้นเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อกระตุ้นการตั้งคำถาม ความเห็นอกเห็นใจ และแรงบันดาลใจให้กับผู้ชม โดยหวังให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม หรืออย่างน้อยให้เกิดจุดเริ่มต้นของการมองเห็น “ผู้ที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง” (Servaes, Online, 2008) ในระบบการศึกษาการใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีพลังมากกว่าสื่อรูปแบบอื่น เนื่องจากภาพและเสียงสามารถกระตุ้นอารมณ์ ความรู้สึก และจิตสำนึกของผู้ชมได้โดยตรง ภาพยนตร์จึงไม่เพียงบอกเล่าเรื่องราว แต่ยัง “ปลุกความรู้สึก” ให้ผู้ชมตระหนักและตั้งคำถามกับความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อความเท่าเทียม

4. การผลิตภาพยนตร์สั้น (short film production) เป็นกระบวนการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์ที่มีระยะเวลาสั้นกว่าภาพยนตร์ทั่วไป โดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดประเด็นหรือแนวคิดสำคัญให้แก่ผู้ชมภายในเวลาจำกัด การเล่าเรื่องในภาพยนตร์สั้นจึงต้องมีความกระชับ ชัดเจน และตรงประเด็น ทั้งนี้ยังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ทางศิลปะการนำเสนอและความน่าสนใจทางภาพยนตร์ (มนฤดี ธาดาอานวยชัย, 2561, หน้า 11) การนำแนวคิดการผลิตภาพยนตร์สั้นมาใช้ ช่วยให้สามารถถ่ายทอดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างตรงประเด็นและทรงพลัง โดยการใช้จำนวนตัวละครไม่มาก ฉากที่เรียบง่ายแต่สมจริง และโครงเรื่องที่สะท้อน

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2568

ชีวิตประจำวันของนักเรียนผู้ประสบปัญหา เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยการเลือกใช้รูปแบบภาพยนตร์สั้นเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการสื่อสารประเด็นทางสังคม เพราะแม้จะมีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร แต่กลับเอื้อให้ผู้สร้างมุ่งเน้น “สาระและอารมณ์ร่วม” มากกว่า “เทคนิคทางภาพยนตร์” ทำให้ผลงานมีความเรียบง่ายแต่เข้าถึงผู้ชมได้อย่างลึกซึ้งและทรงพลัง

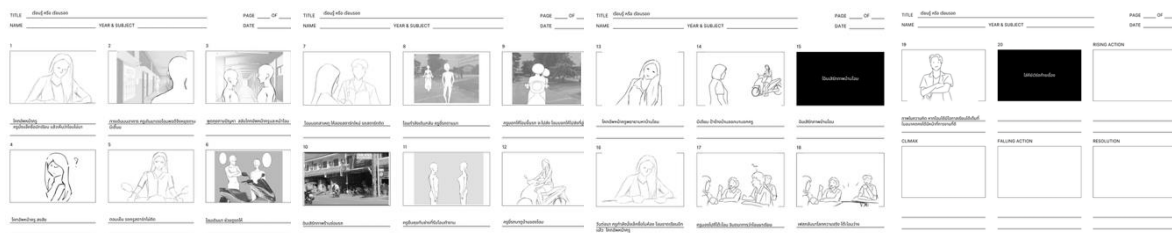
กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพยนตร์สั้นเรื่อง “เรียนรู้ หรือ เรียนรอด” ได้ดำเนินการภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเชิงระบบอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผลงานที่ผลิตขึ้นสามารถสื่อสารสาระสำคัญตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยมีลำดับกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นต้น ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งจากแหล่งข้อมูลเชิงสถิติ รายงานการวิจัย นโยบายระดับประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 4 เพื่อให้มีความเข้าใจในสภาพปัญหา องค์ประกอบ และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565, หน้า 173; กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ออนไลน์, 2565)

2. พัฒนาแนวคิดและออกแบบเนื้อหา ในสัปดาห์ที่สอง ได้มีการระดมความคิด (brainstorming) ทั้งแนวทางของเรื่อง ใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของเรื่อง เพื่อกำหนดประเด็นหลักที่ต้องการสื่อสาร ในภาพยนตร์สั้น สัปดาห์ที่สามและสัปดาห์ที่สี่ ได้เริ่มจัดทำโครงเรื่อง (story outline) และพัฒนาบทภาพยนตร์ (screenplay) ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความกระชับ เข้าถึงง่าย และสะท้อนความจริงของบริบทสังคมไทย

3. วางแผนการผลิตและเตรียมความพร้อม การกำหนดแผนการผลิต (production plan) อย่างละเอียด ทั้งในด้านสถานที่ถ่ายทำ (location scouting) ได้มีการติดต่อและเดินทางไปสำรวจสถานที่จริง

Start filming			
Day	Scene	Location	Cast
5 - 6 ก.ค.	1	โรงเรียน ทางเดินอาคาร	โอม , ครุฑัน
	2	โรงเรียน สนามจอดรถ	โอม , ครุฑัน
	4	โรงเรียน ห้องเรียนตอนเย็น	ครุฑัน
12 - 13 ก.ค.		ย้ายโล	
	3	ร้านซ่อมรถ	โอม , ครุฑัน , ลงชัย
	4	ร้านซ่อมรถ โอมในความคิดครุฑัน	โอม

ภาพที่ 1 แผนการผลิต

การคัดเลือกนักแสดง ติดต่อนักแสดงสอบถามวันและเวลาว่างเพื่อจะได้วางแผนการทำงานได้ถูกต้อง การจัดเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องดิจิทัล Canon Eos m 50 เลนส์ Tampon 14-200 มิลลิเมตร ไมค์บูม และตรวจสอบความเรียบร้อย การแบ่งตารางการถ่ายทำ เมื่อได้ทราบถึงวันเวลาของนักแสดงจึงเริ่มทำแผนการทำงานเพื่อกำหนดระยะเวลาการถ่ายทำ และการแบ่งทีมงานมีตำแหน่งดังนี้ ช่างภาพ ผู้กำกับ ผู้เขียนบทและสตอรี่บอร์ด และผู้ตัดต่อ เพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างราบรื่นและภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร

4. การถ่ายทำ ได้ดำเนินการตามบทภาพยนตร์และตารางถ่ายทำที่วางแผนไว้ โดยมีการกำกับการแสดง การจัดแสงซึ่งจะใช้เป็นแสงธรรมชาติ มุมกล้องส่วนใหญ่จะเป็นระยะใกล้ (close up shot angle) เพื่อเน้นการแสดงอารมณ์ทางใบหน้า และมุมกล้องขนาดครึ่งตัว (medium shot) เพื่อให้เห็นบรรยากาศรอบตัวนักแสดง เป็นหลัก และการบันทึกเสียงอย่างใกล้ชิดโดยการใช้ไมค์บูมในการบันทึก เพื่อให้ได้ภาพและเสียงที่มีคุณภาพตรงตามเจตนารมณ์ของเรื่องราว

ภาพที่ 2 การถ่ายทำ

5. หลังการถ่ายทำ (post-production) เมื่อการถ่ายทำแล้วเสร็จ เข้าสู่ขั้นตอนการตัดต่อภาพยนตร์ (editing) ในโปรแกรม Davinci และ Premiere pro โดยการใส่เสียงประกอบ ดนตรี ภาพกราฟิก และคำบรรยาย รวมถึงการปรับแต่งสี (color grading) เพื่อเพิ่มอารมณ์และอรรถรสของเรื่องราว โดยให้ความสำคัญกับความถูกต้องของเนื้อหาและความต่อเนื่องของเหตุการณ์

ภาพที่ 3 การตัดต่อภาพยนตร์

6. การนำเสนอและเผยแพร่ หลังจากผลงานสมบูรณ์ ได้จัดเตรียมช่องทางการนำเสนอผลงานต่อกลุ่มเป้าหมาย อาทิ การจัดฉายภายในสถานศึกษา การจัดโชว์ผลงานนอกสถานที่ หรือการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ โดยมีการจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์และเอกสารประกอบเพื่อสื่อสารวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างชัดเจน

ภาพที่ 4 การนำเสนอและเผยแพร่

7. การประเมินผลและสะท้อนความคิดเห็น ในขั้นตอนสุดท้าย ดำเนินการเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ชม เพื่อนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการสื่อสารสาระสำคัญและประเมินผลกระทบทางความคิดที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลงานในลักษณะเดียวกันในอนาคตให้ดียิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ผลงาน

การวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์สั้นเรื่อง “เรียนรู้ หรือ เรียนรอด” พิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ เทคนิคการผลิต และผลกระทบเชิงความคิดต่อกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถแจกแจงได้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา (content analysis) เนื้อหาของภาพยนตร์สั้นสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างตรงประเด็น โดยใช้ตัวละครหลัก “โอม” เป็นนักเรียนที่ต้องหยุดเรียนบ่อยครั้งเนื่องจากภาระทางครอบครัว และ “ครูอ้อย” ผู้เป็นตัวแทนของระบบการศึกษาที่พยายามเข้าใจและเข้าถึงนักเรียนอย่างแท้จริง เรื่องราวนำเสนอด้วยความเรียบง่ายแต่แฝงพลังทางอารมณ์และข้อคิด ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. ด้านรูปแบบการนำเสนอ (narrative & aesthetic elements) ภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้ใช้รูปแบบการเล่าเรื่องเชิงเส้น (linear narrative) คือการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงโดยเริ่มจากจุดเริ่มต้น ไปยังจุดสิ้นสุดของเรื่อง เหมือนกับการเลื่อนดูรูปภาพตามลำดับที่เกิดขึ้น โดยตัวภาพยนตร์สั้นได้เล่าเรื่องตามลำดับเวลา เข้าถึงเย็น และเริ่มวันใหม่เหมือนการใช้ชีวิตประจำวัน อาทิ ตอนเช้าที่ห้องเรียน และตอนเย็นที่อุโมงรถ ฯลฯ ล้วนเป็นสถานที่ที่ผู้ชมคุ้นเคยและสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวได้ การใช้บทพูดที่เป็นธรรมชาติ เสริมด้วยภาษากายและสีหน้า ทำให้เรื่องราวมีความสมจริงและน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังหลีกเลี่ยงการสร้างดราม่าที่เกินจริง เพื่อให้ผลงานยังคงความสมดุลระหว่างอารมณ์และสาระสำคัญ

3. ด้านเทคนิคการผลิต (technical analysis) ด้านการถ่ายทำมีการใช้มุมกล้องที่หลากหลาย เช่น มุมกล้องระยะใกล้เพื่อเน้นอารมณ์ของตัวละคร และมุมกล้องกว้างเพื่อสะท้อนสภาพแวดล้อมของชุมชน เทคนิคการตัดต่อเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ช่วยให้ผู้ชมสามารถติดตามเนื้อหาได้อย่างลื่นไหล เสียงบรรยายและดนตรีประกอบถูกเลือกใช้อย่างเหมาะสม ไม่รบกวนเนื้อเรื่อง แต่กลับช่วยเสริมอารมณ์ในแต่ละฉากให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 5 การใช้มุมกล้องที่หลากหลาย

4. ด้านคุณค่าทางการสื่อสาร (communicative value) ภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้มีคุณค่าทางการสื่อสารที่ชัดเจน โดยเฉพาะในแง่ของการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4) การเลือกใช้สื่อภาพยนตร์สั้นถือเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มเยาวชน ครู และผู้ปกครองได้อย่างรวดเร็ว และช่วยกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามต่อโครงสร้างของสังคมที่ยังไม่เปิดโอกาสให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม

5. ด้านผลกระทบและการตีความ (impact & interpretation) แม้ภาพยนตร์จะมีความยาวเพียงไม่เกิน 10 นาที แต่สามารถสื่อสารสาระสำคัญได้อย่างครบถ้วน และเปิดโอกาสให้ผู้ชมตีความได้หลากหลายตามบริบทชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะการนำเสนอภาพอนาคตที่ครุ่นจินตนาการถึงนักเรียน ว่าสามารถ “เป็นเจ้าของอยู่” หรือ “มีธุรกิจของตนเอง” หากได้รับโอกาสอย่างเหมาะสม ถือเป็นภาพสะท้อนของการมองเห็นศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวเด็กทุกคน

จากการวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์สั้นเรื่อง “เรียนรู้ หรือ เรียนรูด” สามารถกล่าวได้ว่าเป็นผลงานที่มีคุณภาพทั้งในด้านเนื้อหา การนำเสนอ และผลกระทบทางความคิด สอดคล้องกับหลักการของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (communication for development) และแนวคิดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม อันเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่ยั่งยืน.

สรุป

แม้ว่าภาพยนตร์สั้น “เรียนรู้ หรือ เรียนรูด” จะประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดสาระสำคัญด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4) แต่ยังมีประเด็นที่ควรวิพากษ์เพิ่มเติม กล่าวคือ เนื้อหาของภาพยนตร์มุ่งเน้นการสะท้อนปัญหาในระดับปัจเจกผ่านตัวละคร “โอม” และ “ครูอ้อย” ช่วยให้ผู้ชมเกิดความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้ง่าย แต่ในอีกด้านหนึ่ง การนำเสนอเชิงเรื่องราวส่วนบุคคลอาจยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงโครงสร้างเชิงนโยบายและปัจจัยทางระบบที่เป็นต้นตอของความเหลื่อมล้ำ เช่น งบประมาณการศึกษา การจัดสรรทรัพยากร หรือความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, ออนไลน์, 2565)

นอกจากนี้การเลือกใช้รูปแบบการเล่าเรื่องเชิงเส้น (linear narrative) แม้จะช่วยให้ผู้ชมติดตามเรื่องราวได้อย่างเข้าใจง่าย แต่ก็อาจจำกัดโอกาสในการสำรวจมิติทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น หากใช้การเล่าเรื่องแบบไม่เป็นเส้นตรง (non-linear narrative) (มนต์ศักดิ์ เกษศิริรินทร์เทพ, สมคเน วรวิวัฒน์ และประยุทธิ์ ศรีทองกุล, 2561, หน้า 108) หรือการตัดสลับภาพจากหลายมุมมอง อาจช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงความเป็นจริงที่หลากหลายและสะท้อนปัญหาในเชิงโครงสร้างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามคุณค่าของภาพยนตร์สั้นนี้อยู่ที่การทำให้ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาซึ่งมักถูกมองว่าเป็นปัญหาเชิงนโยบาย กลายเป็นประสบการณ์ที่จับต้องได้ในระดับชีวิตประจำวัน ผ่านการเล่าเรื่องที่สมจริงและสื่อสารด้วยภาพและเสียงอย่างทรงพลัง การตีความที่เปิดกว้างยังช่วยให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตของตนเอง ซึ่งถือเป็นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้เชิงสังคมตามแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (communication for development) (Servaes, Online, 2008) ที่ไม่เพียงแต่เน้นการถ่ายทอดข้อมูล แต่ยังเน้นการกระตุ้นการตั้งคำถามและการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม

กล่าวโดยสรุปการวิพากษ์ชี้ให้เห็นว่าภาพยนตร์สั้น “เรียนรู้ หรือ เรียนรูด” มีศักยภาพในฐานะสื่อเพื่อการพัฒนา ทั้งในแง่การสร้างความรู้ตระหนักรู้และการเปิดพื้นที่สำหรับการสนทนาเชิงสังคม แม้ยังมี

ข้อจำกัดในด้านการนำเสนอปัญหาเชิงโครงสร้าง แต่ก็ถือเป็นก้าวสำคัญของการใช้สื่อสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาอย่างเท่าเทียมในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ผลงานภาพยนตร์สั้นทำหน้าที่เป็นสื่อกระตุ้นการอภิปรายเชิงนโยบาย (policy dialogue starter) โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับองค์กรอย่างกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในการแสวงหามาตรการเชิงระบบเพื่อสนับสนุนนักเรียนกลุ่มเสี่ยง
2. การเผยแพร่ภาพยนตร์สั้นผ่านช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย เช่น โรงเรียน ชุมชน สื่อออนไลน์ หรือองค์กรที่ทำงานด้านการศึกษา เพื่อให้เกิดผลเชิงสังคมอย่างแท้จริง หรือจัดกิจกรรมเสวนา หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบการฉายภาพยนตร์ เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชน ครู และผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนประสบการณ์ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา
3. สนับสนุนการพัฒนาสื่อภาพยนตร์สั้นลักษณะนี้ในระดับนักเรียน นักศึกษา หรือเยาวชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และการสร้างสรรค์สื่อที่สะท้อนปัญหาสังคมจากมุมมองของคนรุ่นใหม่

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย พ.ศ.2565**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565, 22 ธันวาคม). **กสศ. เปิดรายงานความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 65 พบรายได้ครัวเรือน นร.ยากจนพิเศษเหลือ 34 บาทต่อวัน** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [https://www.eef.or.th/news-221222/#:~:text=ข่าวสารความรู้,22%20ธันวาคม%202565%20ทางการศึกษาปี%2065%20พบรายได้ครัวเรือนนร.ยากจนพิเศษเหลือ%2034%20บาทต่อวัน%20%20กสศ. \[2568, 14 มิถุนายน\]](https://www.eef.or.th/news-221222/#:~:text=ข่าวสารความรู้,22%20ธันวาคม%202565%20ทางการศึกษาปี%2065%20พบรายได้ครัวเรือนนร.ยากจนพิเศษเหลือ%2034%20บาทต่อวัน%20%20กสศ. [2568, 14 มิถุนายน].).
- ณจักร วงษ์ยิ้ม และมานิช ชุ่มเมืองปัก. (2564). การเล่าเรื่องและกลวิธีการสร้างสรรค์ของภาพยนตร์ฮาลาล. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 29(1), หน้า 48-74.
- มนต์ศักดิ์ เกษศิริรินทร์เทพ, สมคเน วรวิวัฒน์ และประยุทธ์ ศรีทองกุล. (2561). สัมพันธบทการสร้างเนื้อหาของภาพยนตร์ : กรณีศึกษา โครงการภาพยนตร์สั้น ของนักศึกษาโครงการภาพยนตร์ ปีการศึกษา 2559. **วารสารวิชาการนิเทศสยามปริทัศน์**, 17(22), หน้า 106-114.
- มนฤดี ธาดานานวยชัย. (2561). กระบวนการสร้างภาพยนตร์ไทยแนวสยองขวัญเพื่อการจัดจำหน่ายในต่างประเทศ. **วารสารวิชาการนิเทศสยามปริทัศน์**, 17(22), หน้า 7-16.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2568

สหประชาชาติ. (2558). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)*

เป้าหมายที่ 4 – การศึกษาที่มีคุณภาพ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<https://thailand.un.org/th/sdgs/4> [2568, 2 กรกฎาคม].

สีทอง บุญนำ, ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และนพพร จันทรนำชู. (2568). เรื่องเล่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการครุศาสตร์สวนสุนันทา*, 9(1), หน้า 23-34.

สำนักข่าวไทยพีบีเอส. (2565, 27 ตุลาคม). **เด็กหลุดขอบ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในยุคโควิด-19**

เด็กไทยกับความรู้ด้อย (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<https://www.thaipbs.or.th/program/ChildrenFromCovid19/watch/vUlfgy> [2568, 19 มิถุนายน].

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **รายงานผลสัมฤทธิ์ของแผนปฏิบัติราชการ ประจำปี**

งบประมาณ 2565 ของกระทรวงศึกษาธิการ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/01/รายงานผลสัมฤทธิ์ของแผนปฏิบัติราชการ-2565.pdf>. [2568, 14 มิถุนายน].

Servaes, J. (2008). *Communication for Development and Social Change* (Online).

เข้าถึงได้จาก: <https://doi.org/10.4135/9788132108474> [2025, July 4].

UNICEF Thailand. (2022). *Education* (Online). Available:

<https://www.unicef.org/thailand/education> [2025, July 4].